

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava 2012. Ovaj prevod je nastao uz podršku Fiducijarnog fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Tekst prevoda ne obavezuje Sud. Za sve dodatne informacije pročitajte ceo tekst obaveštenja o autorskom pravu na kraju ovog dokumenta.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

PETO ODELJENJE

PREDMET LEROA (LEROY) protiv FRANCUSKE

(Predstavka br. 36109/03)

PRESUDA

STRAZBUR

2. oktobar 2008.

**Razmatranje zahteva za upućivanje predmeta na
Veliko veće je u toku**

*Ova presuda će postati pravosnažna u okolnostima predviđenim članom 44. stav 2. Konvencije.
Moguće su redaktorske izmene.*

U predmetu Leroa (Leroy) protiv Francuske,

Evropski sud za ljudska prava (Peto odeljenje), u veću sastavljenom od:

Pera Lorenzena (Peer Lorenzen), *predsednika*,

Žan-Pola Kosta (Jean-Paul Costa),

Volodimira Butkeviča (Volodymyr Butkevych),

Renate Jeger (Renate Jaeger),

Marka Filigera (Mark Villiger),

Izabele Bero-Lefevr (Isabelle Berro-Lefèvre),

Mirjane Lazarove Trajkovske (Mirjana Lazarova Trajkovska), *sudija*,

i Klaudije Vesterdik (Claudia Westerdiek), *sekretarice odeljenja*,

Posle većanja na zatvorenoj sednici od 9. septembra 2008,

Izriče sledeću presudu, usvojenu tog dana :

POSTUPAK

1. Predmet je formiran na osnovu predstavke (br. 36109/03) protiv Francuske Republike a kojom se jedan državljanin te države, G. Deni Leroa (M. Denis Leroy, « podnosilac predstavke »), obratio Sudu 12. novembra 2003. u skladu sa članom 34 Konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (« Konvencija »).

2. Podnosioca predstavke zastupa g. A Larea (A. Larrea), advokat iz Bajona. Francusku vladu (« Vladu ») zastupa njen agent, Gđa E. Beljar (E. Belliard), Direktorka pravnih poslova u Ministarstvu inostranih poslova.

3. Podnosilac predstavke je tvrdio posebno da je presudom za saučesništvo u apologiji terorizma ugrožena njegova sloboda izražavanja i mišljenja koju garantuju članovi 9 i 10 Konvencije. Žalio se i da nije imao pravično suđenje pred Kasacionim sudom, zbog kršenja člana 6 § 1 Konvencije.

ČINJENIČNO STANJE**I. OKOLNOSTI PREDMETA**

4. Podnosilac predstavke je crtač i, u tom svojstvu, sarađuje s različitim lokalnim publikacijama, među kojima i s baskijskim nedeljnikom *Ekaitza* čije se sedište i dorekcija nalaze u Bajonu. *Ekaitza* je «politički levičarski nedeljnik, *abertzale* (baskijski : patriotski, prim.prev.), koji izlazi četvrtkom».

5. 11. septembra 2001, izvršeni su u Sjedinjenim Državama napadi na kule-bliznakinje Svetskog trgovinskog centra.

6. Istog dana je podnosilac predstavke predao redakciji crtež kojim je simbolički predstavljen taj napad (četiri visoke zgrade koje se ruše u oblaku prašine pošto su u njih udarila dva aviona) uz legendu koja aludira na reklamni slogan jedne poznate marke, «O TOME SMO SVI SANJALI ... A HAMAS JE TO I UČINIO».

7. Podnosilac predstavke ističe da je time imao nameru da predstavi slom američke imperije na dan napada u Njujorku.

8. Crtež je objavljen na stranici 3 broja 787 od 13. septembra 2001.

9. Nakon objavljivanja crteža, prefekt departmana Pirineji-Atlantik obratio se državnom tužiocu u Bajonu zahtevom za otvaranje sudskog gonjenja nedeljnika *Ekaitza*. Državni tužilac

je uputio poziv podnosiocu predstavke i odgovornog urednika da se pojave pred krivičnim sudom zbog saučesništva u apologiji terorizma i apologije terorizma.

10. U broju 788 koji je izašao sledeće nedelje, ovaj nedeljnik je posvetio jednu stranicu «vrlo živahnom crtežu» (igra reči, aluzija na francuski izraz *dessin animé* koji označava crtani film, prim. prev.) objavljujući odlomke pisama i poruka poslatih elektronskom poštom primljenih kao reagovanja na crtež, kao i odlomak pisma uprave lista u znak podrške podnosiocu predstavke: « (...) Za sada valja konstatovati da naš crtač zaslužuje mnogo bolje od hajke na njega. Ako je tekst uz ilustraciju, sasvim razumljivo, uzbudio, ili čak šokirao jedan deo našeg čitalaštva, cela ekipa lista mu izražava svoje potpuno poverenje (...) ». Objavljeno je i reagovanje podnosioca predstavke :

« Loš crtež nalaže i određeno objašnjenje radi njegovog razumevanja i ja očigledno dugujem neka od tih objašnjenja u vezi s crtežom koji je objavljen u nedeljniku *Ekaitza* prošle sedmice. Kad sam napravio taj crtež, odmah po napadu na Svetski trgovinski centar i na Pentagon, hteo sam da ilustrujem rušenje simbola ne uzevši u obzir ljudski bol i ne predvidevši reperkusije u budućnosti. Šta više, taj tekst je zasmetao nekim čitaocima lista koji su se osetili obuhvaćenim u onom «mi», kad sam želeo da parodiram jedan reklamni slogan: «vi ste o tome sanjali, a Sony je to i napravio». Neki drugi su smatrali da je tvrđenje o krivici Hamasa opasno, s obzirom na toliko već rasprostranjeno mešanje pojmova: Hamas = arapin = terorista. Kad crtač reaguje odmah na aktuelni događaj, nema uvek pogodnost distance. Mediji su nas zasipali ljudskom boli, ja sam i te kako svestan nesreće koja je pogodila žrtve i njihove porodice. Ali šta njihov bol čini toliko medijski privlačnijim od bola Iračana koje iz meseca u mesec bombarduju američki i engleski avioni? Izgleda da su takozvani hirurški precizni vazdušni udari manje efikasni kad treba izbeći civile na zemlji nego kad treba uništiti zapadnjačke mozgove. Desetine hiljada dece koja svake godine umiru neposredno od svetskog embarga koji su SAD nametnule Iraku kao da ne znače mnogo u smislu medijske aktuelnosti.

Ja neću iznositi razloge svog antiamerikanizma, svetska istorija ovih poslednjih sedamdeset godina bi trebalo da bude dovoljna. Pod antiamerikanizmom podrazumevam stav protiv spoljne i ekonomske politike SAD, dosta nam je države koja sve čini samo u interesu sopstvene privrede, dosta nam je države koja se oseća kao da joj je sve dozvoljeno.

Znam da nisam jedini koji u tim napadima vide napad na same simbole Sjedinjenih Država i ne mislim da su lica koja su pružila podršku nedeljniku *Ekaitza* nakon medijske prašine koja se podigla oko moje žvrljotine to učinila da bi afirmisala svoje krvoločne fantazije. Postao sam svestan i budućih reperkusija: one su previše zastrašujuće. Sveti rat : «Dobra protiv Zla», ceo Zapad se sprema za krstaški pohod protiv jednog neodređenog neprijatelja. Treba masakrirati muslimane da bi se Sjedinjenim Državama povratio duševni mir. Kakva će biti garancija njihovog mira kad ih već napadaju pioni koje su one naoružale, finansirale, i obučile za terorizam i gerilsko ratovanje? Kad vidim kojom brzinom dozvoljavamo da budemo uvučeni u taj vrtlog, strah me je i imam želju da viknem: «JA NISAM AMERIKANAC». »

11. Presudom od 8. januara 2002, krivični sud u Bajonu osudio je podnosioca predstavke za saučesništvo u apologiji terorizma a odgovornog urednika za apologiju terorizma na novčane kazne od po 1.500 EUR svakog, na objavljivanje o sopstvenom trošku u nedeljniku *Ekaitza* i u još dva lista integralnog teksta presude, i na isplatu troškova postupka pod pretnjom zatvora u slučaju neizvršenja presude.

12. Sud je smatrao da je list *Ekaitza*, evocirajući eksplicitno u predmetnom crtežu tragično uništenje kula-bliznakinja na Menhetnu 11. septembra 2001. jednim nasilnim činom i objavljujući uz crtež i legendu ocenjenu kao «nesumnjivo pohvalno intoniranu» u kojoj se spominje jedan san, odnosno dajući jednom činu smrti smisao nečeg divnog, počinio delo koje mu se stavlja na teret. Osim toga, sud je smatrao potrebnim da «izrekne kaznu primerenu uznemirenosti javnog poretka u regionu posebno osetljivom na terorizam».

13. Podnosilac predstavke se žalio, tvrdeći da je žrtva diskriminacije, s obzirom da je u isto vreme, televizijska emisija «Les Guignols de l'info» parodirala isti reklamni slogan veoma sličnim izrazima, a nije bila predmet gonjenja od strane lokalnih organa.

14. Presudom od 24. septembra 2002, Apelacioni sud u Pou potvrdio je presudu krivičnog suda, uz sledeće obrazloženje:

« Iako okrivljeni izražavaju žaljenje u vezi s oportunošću ovog objavljivanja, oni objašnjavaju svoj izbor držeći se simbolike vezane za rušenje jednog od simbola američkog kapitalizma, a ne namerom da povrede uspomenu na žrtve niti bol njihovih porodica. Međutim, ocena ličnih motivacija ne pripada sudskom gonjenju.

Iako se članom 10 Evropske konvencije o ljudskim pravima potvrđuje, posle Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, sloboda mišljenja i izražavanja kao jedno od svetih prava pojedinca, njime se istovremeno, s obzirom na dužnosti i odgovornost koju to pravo podrazumeva, njegovo vršenje ograničava izvesnim zakonom predviđenim formalnostima, uslovima, restrikcijama ili sankcijama koje predstavljaju nužne mere u demokratskom društvu, posebno u pogledu javne bezbednosti, zaštiti poretka, predupređivanja zločina i zaštite prava drugih lica.

A ne može se prihvatiti, prema članu 24 zakona od 29. jula 1881, podsticanje na zločin čak ako ono i ostane bez efekta, a posebno kad objavljeni crtež ili napis predstavlja apologiju terorizma.

O tome je upravo reč u konkretnom slučaju. Naime, aludirajući neposredno na masovan napad kome je Menhetn bio poprište, pripisujući te događaje jednoj poznatoj terorističkoj organizaciji, i idealizujući taj grozni projekat korišćenjem glagola sanjati, kojim se nedvojbeno valorizuje jedan čin smrti, crtač opravdava pribegavanje terorizmu izražavajući slaganje korišćenjem prvog lica množine («Mi») s tim sredstvom destrukcije, predstavljenim kao ostvarenje jednog sna i ohrabrujući, najzad, posredno, potencijalnog čitaoca da pozitivno oceni uspeh jednog zločinačkog dela.

Time se izražava pohvala, u formi apologije, efikasnosti terorističkih načina delovanja i ističe blagotvornost njihovih učinaka.

Okrivljeni se ne mogu žaliti na diskriminaciju čije su navodne žrtve a koju zasnivaju na članu 14 Evropske konvencije o ljudskim pravima, budući da su lokalne vlasti, postupajući u granicama svojih ovlašćenja i svojih teritorijalnih kompetencija, upotrebile legitimno pravo gonjenja ne pozivajući se ni na kakve kriterijume koji bi bili u vezi s političkim stavom ili s pripadnošću nekoj nacionalnoj manjini.

Primeri koje navodi odbrana odnose se samo na nacionalne medije».

15. Podnosilac predstavke je na tu presudu uložio žalbu Kasacionom sudu, a da nije angažovao advokata koji bi ga zastupao pred Državnim savetom i pred Kasacionim sudom. U svom podnesku branio je «pravo da preko crteža obezbedi difuziju nekog mišljenja koje ne deli većina, odnosno neko mišljenje koje bi moglo da povredi ili šokira» tvrdeći da nikad nije imao nameru da terorizmu pripiše karakter blagotvornosti.

16. Dopisom od 21. februara 2003, javni pravobranilac ga je informisao o smislu svojih zaključaka kojima je najavio odbijanje njegove žalbe. Podnosilac predstavke je povratnom poštom od 19. aprila 2003. je zatražio činjenične i pravne razloge za takav zaključak, ali nijne dobio nikakav odgovor, a njegovu žalbu je razmatrao Kasacioni sud 25. marta 2003. ne pozvavši ga na raspravu.

17. Kasacioni sud je smatrao da je obrazloženje Apelacionog suda u Pou relevantno i dovoljno da bi se pokazalo da je taj sud pravilno ocenio činjenice i u svim njegovim sastavnim delovima kvalifikovao delo kao apologiju terorizma. Osim toga, Kasacioni sud je smatrao da je Apelacioni sud pokazao da navedeno delo spada u izuzetke predviđene u stavu 2 člana 10 Konvencije. Kasacioni sud je odbacio žalbu u pogledu suštine, a jedino je po tački koja se odnosi na pretnju zatvorom, s obrazloženjem da se takva kazna ne može izreći za prekršaje političkog karaktera, ukinuo presudu bez vraćanja na ponovno suđenje pred Apelacionim sudom u Pou.

II. RELEVANTNO UNUTRAŠNJE I MEĐUNARODNO PRAVO

18. U članu 24 stav 6 Zakona o štampi od 29. jula 1881. stoji:

«Kazniće se s pet godina zatvora i novčanom kaznom od 45.000 evra oni koji, nekim od sredstava pobrojanim u prethodnom članu, budu direktno pozivali, u slučaju da to pozivanje ne proizvede nikakav efekat, na činjenje nekog od sledećih prekršaja: (...)

Kazniće se kaznama predviđenim stavom 1oni koji budu, istim sredstvima, direktno pozivali na dela terorizma predviđena u poglavlju II knjige IV Krivičnog zakonika, ili koji budu iznosili apologetske stavove o tim delima. (...) »

III. TEKSTOVI I RADOVI SAVETA EVROPE

19. Relevantnim odredbama Konvencije Saveta Evrope o prevenciji terorizma od 16. maja 2005. (koji je Francuska ratifikovala 29. aprila 2008.) predviđeno je sledeće:

« (...) U želji da efikasne mere budu preduzete radi prevencije terorizma i posebno radi suočavanja sa javnim pozivanjem na činjenje dela terorizma (...)

Ističući da se ovom Konvencijom ne ugrožavaju uspostavljena načela u vezi sa slobodom izražavanja (...)

Član 5 – Javno pozivanje na činjenje dela terorizma

« Za potrebe ove Konvencije, izraz «javno pozivanje na činjenje dela terorizma» označava širenje ili bilo koji drugi oblik stavljanja na raspolaganje javnosti neke poruke s namerom da ona podstakne na činjenje nekog dela terorizma, kad takvo ponašanje, bilo da direktno preporučuje ili ne činjenje dela terorizma, stvara opasnost da bi jedno ili više takvih dela moglo biti počinjeno.

Svaka strana usvaja mere koje se pokazuju nužnim u cilju kvalifikovanja, u skladu s unutrašnjim pravom, kao krivičnog dela javno pozivanje na činjenje nekog od dela terorizma navedenih u stavu 1, kad je to delo počinjeno nezakonito i namerno».

Član 8 – Nezavisnost od rezultata

«Da bi neko delo predstavljalo prekršaj u smislu članova 5 i 7 ove Konvencije, nije nužno da delo terorizma zaista i bude počinjeno».

Član 12 – Uslovi i mere zaštite

«Svaka strana ugovornica mora da obezbedi da uspostavljanje, sprovođenje i primena inkriminacije navedene u članovima 5 (...) budu realizovani uz poštovanje obaveza koje je preuzela u vezi s ljudskim plavima, odnosno sa slobodom izražavanja (...) »

20. U Eksplikativnom izveštaju uz Konvenciju od 16. maja 2005. stoji:

«Uvod (§ 17) :

«Valja podsetiti da je CODEXTER (Međuvladin ekspertska komisija protiv terorizma), odlučio na svojoj prvoj sednici oktobra 2003, da osnuje radnu grupu CODEXTER-Apologija radi analize zaključaka jednog nezavisnog ekspertske izveštaja o «apologiji terorizma» i «podsticanja na terorizam» kao krivičnim prekršajima u unutrašnjem zakonodavstvu država članica i država posmatrača Saveta Evrope, izveštaja sastavljenog na osnovu relevantnog zakonodavstva i sudske prakse u državama članicama i posmatračima Saveta Evrope i sudske prakse Evropskog suda za ljudska prava. Analiza situacije u državama članicama Saveta Evrope pokazala je da većina država ne predviđa u svom zakonodavstvu neko specifično kršenje zakona u vezi s «apologijom terorizma». (...) »

Član 5

« (...) CODEXTER-Apologija odlučio je da se usredsredi na javne izraze podrške terorističkim aktima i/ili terorističkim grupama; na uzročnu vezu – neposrednu ili posrednu – sa činjenjem nekog dela terorizma; na vremensku vezu – anteriornosti ili posteriornosti – sa činjenjem nekog terorističkog dela.

Komisija se dakle usredsredila na regrutovanje terorista i na stvaranje novih terorističkih grupa; na izazivanje etničkih i verskih napetosti koje mogu biti iskorišćene kao polazište terorizma; na širenje

«govora mržnje» i na promovisanje ideologija koje pogoduju terorizmu, pridajući pri tom posebnu pažnju sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava u vezi s primenom stava 2 člana 10 ESLJP i sa iskustvom država u sprovođenju nacionalnih odredaba o «*apologiji terorizma*» i/ili o «*podsticanju na terorizam*» radi pažljive analize potencijalnog rizika od ograničavanja osnovnih sloboda. (...)

Postavlja se pitanje gde je ta granica između neposrednog podsticanja na činjenje terorističkih dela i legitimnog izražavanja kritike, i CODEXTER se upravo tim pitanjem pozabavio. (...)

Direktno izazivanje nije neki poseban problem budući da je ono već uzdignuto na nivo krivičnog dela u većini pravnih sistema. Inkriminacija indirektnog izazivanja ima za cilj da popuni postojeće praznine u međunarodnom pravu ili u međunarodnoj akciji, dodavanjem novih odredbi u toj oblasti.

Strane ugovornice raspolazu izvesnim manevarskim prostorom kad je reč o definisanju prekršaja i njegovom sprovođenju. Na primer, predstavljanje nekog terorističkog prekršaja kao nužnog i opravdanog moglo bi se okarakterisati kao direktno podstrekivanje.

Međutim taj član se primenjuje samo ako u ispunjena dva uslova. Pre svega, mora postojati izričita namera podsticanja na činjenje nekog terorističkog prekršaja, uz koji kriterijum se priključuju i ono koji su navedeni u stavu 2 (vidi gore), odnosno da izazivanje mora biti počinjeno nezakonito i namerno.

Drugo, predmetno delo mora predstavljati rizik od činjenja nekog terorističkog prekršaja. Radi ocene da li je takav rizik nastao, treba uzeti u obzir prirodu autora i primaoca poruke, kao i kontekst u kome je prekršaj učinjen, u smislu koji je uspostavljen sudskom praksom Evropskog suda za ljudska prava. Značenjski aspekt i kredibilitet rizika morali bi se uzimati u obzir kad se primenjuje ta odredba, u skladu sa uslovima iz unutrašnjeg prava. (...) »

21. 2. marta 2005, Komitet ministara je usvojio deklaraciju o slobodi izražavanja i informisanja u medijima u kontekstu borbe protiv terorizma, čiji relevantni delovi glase:

« Deklaracija poziva organe vlasti država članica:

- da ne uvode nova ograničenja slobode izražavanja i informisanja medija, osim ako su ta ograničenja strogo nužna i srazmerna u demokratskom društvu, a pošto se brižljivo razmotri da li su postojeći zakoni i ostale postojeće mere već dovoljne;

- da ne usvajaju mere kojima bi se poistovećivalo izveštavanje o terorizmu sa samim terorizmom; (...)

Poziva medije i novinare da imaju u vidu sledeće predloge:

- da imaju na umu njihovu posebnu odgovornost u kontekstu terorizma kako ne bi doprinosili ciljevima kojima teže teroristi; morali bi posebno da paze da ne povećavaju osećanje straha koje mogu izazivati teroristički akti i da ne postanu teroristička tribina tako što bi teroristima davali neprimeren značaj; (...)

- da imaju na umu značajnu ulogu koju mogu imati u prevenciji «govora mržnje» i podsticanja na nasilje, kao i u promovisanju međusobnog razumevanja (...)

- da budu svesni rizika koje mediji i novinari mogu da predstavljaju kao sredstvo izražavanja osećanja rasizma, ksenofobije i mržnje; »

PRAVO

I. O NAVODNOM KRŠENJU ČLANA 10 KONVENCIJE

22. Podnosilac predstavke tvrdi da presudom koja mu je izrečena za saučesništvo u apologiji terorizma prekršen član 10 Konvencije koji glasi:

« 1. Svako ima pravo na slobodu izražavanja. Ovo pravo uključuje slobodu posedovanja sopstvenog mišljenja, primanje i saopštavanja informacija i ideja bez mešanja javne vlasti i bez obzira na granice. (...)

2. Pošto korišćenje ovih sloboda povlači za sobom dužnosti i odgovornosti, ono se može podvrgnuti formalnostima, uslovima, ograničenjima ili kaznama propisanim zakonom i neophodnim u demokratskom društvu u interesu nacionalne bezbednosti, teritorijalnog integriteta ili javne bezbednosti, radi sprečavanja

nereda ili kriminala, zaštite zdravlja ili morala, zaštite ugleda ili prava drugih, sprečavanja otkrivanja obaveštenja dobijenih u poverenju, ili radi očuvanja autoriteta i nepristrasnosti sudstva.»

A. O prihvatljivosti

23. Vlada smatra da je predstavka neprihvatljiva primenom člana 17 Konvencije. Ona smatra da se taj član ima primeniti na konkretan slučaj s obzirom da akti terorizma, kako ih definiše francusko pravo, budući da su u vezi s nekim poduhvatom čiji je cilj uznemiravanje javnog poretka zastrašivanjem i terorom, očigledno ulaze u polje primene člana 17. I to utoliko više što ti akti predstavljaju aktuelnu realnost i visok rizik. Vlada smatra da možda i više nego negativistički govor, apologija akata terorizma ulazi u polje primene člana 17.

24. U potvrdi svoje argumentacije Vlada navodi više odluka Komisije i Suda koje se zasnivaju bilo neposredno, bilo posredno na članu 17 Konvencije a kojima se proglašavaju neprihvatljivim predstavke čiji su se podnosioci žalili na ugrožavanje njihove slobode izražavanja (*Glimmerveen i ostali protiv Holandije*, br. 8348/78 ; *Remer protiv Nemačke*, br. 25096/94 ; *Marais protiv Francuske*, br. 31159/96, odluke Komisije od 11. oktobra 1979, 6. septembra 1995. odnosno 24. juna 1996;; *Lehideux i Isorni protiv Francuske*, rešenje od 23. septembra 1998, *Zbirka presuda i odluka* 1998-VII, § 47; *Garaudy protiv Francuske*, br. 65831/01, ESLJP 2003-IX ; *Norwood protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (reš.), br. 23131/03, 15. novembra 2004 ; *Witzsch protiv Nemačke* (reš.), br. 7485/03, 13. decembar 2005).

25. Podnosilac predstavke te teze osporava. Ilustrovanje aktuelnih događaja svake nedelje realizovanjem jednog ili dva crteža u cilju njihovog objavljivanja ne predstavlja «aktivnost» u smislu člana 17. On osim toga osporava da je počinio delo apologije terorizma.

26. Sud podseća da «član 17, s obzirom da se odnosi na grupe ili pojedince, ima za cilj da im onemogući da iz Konvencije izvlače neko pravo koje bi im omogućilo da se bave nekom aktivnošću ili da poćine neko delo s ciljem uništenja prava i sloboda priznatih Konvencijom; da stoga niko ne može da se poziva na odredbe Konvencije radi činjenja dela s ciljem uništenja prava i sloboda navedenih (...)» (*Lawless protiv Irske*, presuda od 1. jula 1961, § 7).

27. Sud smatra da sporno izražavanje ne ulazi u polje primene publikacija koje bi na osnovu člana 17 Konvencije bile izuzete od zaštite iz člana 10. S jedne strane, objavljena u humorističkoj iako kontroverznoj formi karikature, suštinska poruka koju podnosilac predstavke ima na umu – uništenje američkog imperijalizma – nema za cilj negiranje suštinskih prava i ne može se porediti s govorom protiv vrednosti koje proistiću iz Konvencije, kao što je govor rasizma, antisemitizma (navedeni slučaj *Garaudy, Ivanov protiv Rusije* (reš.), br. 35222/04, 20. februar 2007) ili govor islamofobije (navedeni slučaj *Norwood*). S druge strane, bez obzira na kvalifikaciju apologije terorizma koju su dali domaći sudovi, Sud je mišljenja da sporni crtež i komentar uz njega ne predstavljaju u toj meri nedvojbeno opravdavanje terorističkog akta da se be ni našli pod zaštitom slobode štampe koju garantuje član 10. Najzad, uvreda naneta uspomeni na žrtve napada od 11. septembra 2001. putem sporne publikacije mora se razmatrati u svetlu prava, koje nije apsolutno, zaštićenog članom 10 Konvencije; Sud je već razmatrao sadržaj sličnih istupanja sa stanovišta te odredbe (*Kern protiv Nemačke* (reš.), br. 26870/04, 29. maj 2007). Stoga, sloboda izražavanja na koju se poziva podnosilac predstavke mora biti pokrivena tom odredbom a ono za šta se tereti nije nespojivo *ratione materiae* sa odredbama Konvencije u smislu člana 35 § 3 Konvencije.

28. Sud osim toga smatra, u svetlu ukupnih argumenata strana u sporu, da ta optužba postavlja ozbiljna pitanja *de facto* i *de iure* koja se ne mogu razrešiti na ovom stadijumu razmatranja predstavke već nalažu razmatranje o suštini; stoga se ta optužba ne može proglasiti očigledno neosnovanom u smislu člana 35 § 3 Konvencije. Ni jedan drugi razlog neprihvatljivosti nije uoćen. Optužba se dakle može proglasiti prihvatljivom.

B. O suštini

1. Argumenti strana

29. Pod pretpostavkom primenljivosti člana 10, Vlada smatra da sankcija izrečena protiv podnosioca predstavke ulazi u okvir odredaba stava 2 tog člana.

30. Intervencija u pogledu slobode izražavanja podnosioca predstavke zasnivala se na odredbama člana 24 zakona od 29. jula 1881. kojim se sankcioniše delo izazivanja ili apologije nekog akta terorizma. U tom pogledu Vlada ističe da francuski zakon o štampi od 29. jula 1881 predstavlja nediskutabilan pravni osnov u pogledu zahteva Konvencije o predvidljivosti (cf. *Mamère protiv Francuske*, br. 12697/03, CEDH 2006-...). Njen smisao je zaštita legitimnih ciljeva, konkretno javne bezbednosti, zaštita poretka i prevencija zločina.

31. Kad je reč o nužnosti takvog intervenisanja u demokratskom društvu, Vlada pre svega tvrdi da je sporna publikacija kojom je predstavljen napad na američke *Kule bliznakinje* kao zajednički i napokon ostvareni san posebno šokantna i uvredljiva za žrtve i njihove porodice. Ona smatra osim toga da su domaći sudovi opravdali nužnost osude, imajući u vidu jasan stav spornog teksta kojim se idealizuje čin smrti i zagovara efikasnost terorizma čime se čitalac ohrabruje da njegove učinke vidi pozitivno.

32. Vlada smatra suštinskim kontekst sporne publikacije. Isto je i sa datumom objavljivanja, sutradan po napadu, kad je javno mnjenje još bilo posebno uznemireno. I mesto treba uzeti u obzir, budući da se ta publikacija pojavila u regionu u kome je rizik od terorizma daleko od nepostojećeg, i gde takve apologije, koje vode u banalizaciju vrlo teških dela, mogu da imaju značajne posledice.

33. Najzad, u pogledu proporcionalnosti sankcije, Vlada ističe niski iznos novčane kazne.

34. Podnosilac predstavke osporava da je počinio apologiju terorizma. On tvrdi da njegova namera nije bila da izrazi bilo kakvo uverenje o navodno blagotvornom karakteru terorističke akcije, i objašnjava da je njegov cilj bio samo da kritikuje američki kapitalizam i imperijalizam. On ističe da legenda ispod crteža ne može predstavljati pozitivnu ocenu napada na Svetski trgovinski centar, već da napravi aluziju na jedan reklamni slogan (marke Sony), u jednom humorističkom smislu.

35. On objašnjava osim toga i da je taj crtež napravio nekoliko sati po napadu i da tada nije imao potrebnu distancu da bi predvideo sve posledice i reperkusije takvog crteža. Ističe i da je u ponedeljak 1. oktobra 2001, televizijski kanal *Canal +* emitovao emisiju «La semaine des Guignols» („Nedelja pozorišnih lutka“) u kojoj je na sličan način parodirana ista reklama iste robne marke. On ističe da nikakvo gonjenje nije bilo pokrenuto protiv autora te emisije.

2. Ocena suda

36. Sud smatra da sporna presuda predstavlja «intervenciju» u korišćenju slobode izražavanja podnosioca predstavke. Takvim mešanjem kšši se član 10, osim ako je ono «predviđeno zakonom», i ako ima za cilje jedan ili više legitimnih ciljeva u pogledu stava 2 i ako je «nužno» u demokratskom društvu radi njihovog postizanja (*Fressoz i Roire protiv Francuske* [GC], br. 29183/95, § 41, ESLJP 1999-I). Nije sporno ni da je to mešanje predviđeno zakonom – članom 24 zakona od 29. jula 1881. – niti da je težilo postizanju legitimnih ciljeva, imajući u vidu osetljivost borbe protiv terorizma, kao i nužnost za državne organe da budu na oprezu pred aktima koji bi mogli da podignu stopu nasilja, odnosno da očuvaju javnu bezbednost, odbrane poredak i obezbede prevenciju zločina, u smislu člana 10 § 2.

37. Ostaje da se utvrdi da li je ta intervencija bila «nužna u demokratskom društvu», da bi se postigao takav cilj. Sud se poziva na osnovna načela koja potiču iz njegove sudske prakse

u vezi s članom 10 (videti, između ostalih slučajeva, *Ceylan protiv Turske* ([GC], br. 23556/94, § 32, ESLJP 1999-IV). Sud podseća da se ta načela primenjuju na mere koje preduzimaju domaći organi u okviru borbe protiv terorizma. On mora, vodeći računa o okolnostima svakog predmeta i o prostoru za slobodnu procenu koji je na raspolaganju državi, ispitati da li je obezbeđena pravedna ravnoteža između suštinskog prava pojedinca na slobodu izražavanja i legitimnog prava demokratskog društva da se zaštiti od delovanja terorističkih organizacija. (*Zana protiv Turske*, presuda od 25. novembra 1997, *Zbirka* 1997-VII, § 55). A, kako to pokazuju radovi Saveta Evrope u toj oblasti (gornji stavovi 20 i 21), glavna teškoća se sastoji u mogućnosti kažnjavanja apologije terorizma bez ugrožavanja suštinskih sloboda kakva je sloboda izražavanja.

38. Sud će obratiti posebnu pažnju rečima korišćenim uz crtež i kontekstu u kome su te reči objavljene, imajući u vidu okolnosti povezane s teškoćama vezanim za borbu protiv terorizma (*Karatas protiv Turske*, br. 23168/94, § 51, *Zbirka* 1999 IV), kao i situaciju u baskijskom kraju s kojom je već bio u prilici da se upozna u predmetu *Udruženje Ekin protiv Francuske* (n° 39288/98, 17. jul 2001.) a koja je uzeta u obzir u konkretnom slučaju prilikom određivanja iznosa novčane kazne izrečene podnosiocu predstavke (gornji stav 12 ci-dessus).

39. Sud će to učiniti i u svetlu jezika koji je svojstven karikaturi, koja može biti oblik umetničkog izražavanja, koje je po definiciji provokativno (*Vereinigung Bildender Künstler protiv Austrije* 68354/01, § 33, 25. januar 2007).

40. Budući da je podnosilac osuđen zbog glorifikovanja, u svojstvu saučesnika, jednog terorističkog akta preko nedeljnika čiji je odgovorni urednik osuđen zbog apologije, treba najzad razmotriti i spornu intervenciju s obzirom na suštinsku ulogu koju štampa igra u dobrom funkcionisanju političke demokratije (videti, između ostalih, presude *Lingens protiv Austrije* od 8. jula 1986, serija A br. 103, str. 26, § 41, i prethodno navedenu *Fressoz i Roire*, § 45). Iako štampa ne sme prelaziti granice utvrđene upravo radi zaštite vitalnih interesa države, kao što su nacionalna bezbednost ili teritorijalna celovitost, od opasnosti nasilja ili terorizma, ili radi zaštite poretka odnosno radi prevencije zločina, njen zadatak je ipak da saopštava informacije i ideje o političkim pitanjima, uključujući i ona oko kojih su mišljenja podeljena. Njenoj funkciji difuzije informacija priključuje se i pravo javnosti da ih prima (*Sürek i Özdemir protiv Turske*, br. 23927/94 i 24277/94, § 58, 8. jul 1999, *Yalcin Küçük protiv Turske*, br. 28493/95, § 38, 5. decembar 2002 ; *Halis Doğan protiv Turske*, br. 75946/01, § 33, 7. februar 2006). Iz razloga te funkcije štampe, novinarska sloboda podrazumeva i moguće pribegavanje izvesnoj meri preterivanja, čak i provociranja (*Gaweda protiv Poljske*, br. 26229/95, § 34, ESLJP 2002-II).

41. Sud ističe pre svega su tragični događaji od 11. septembra 2001, a koji su u osnovi spornog izražavanja, izazvali haos u svetu i da pitanja koja su pokrenuta tom prilikom, predstavljaju raspravu od opšteg interesa.

42. Sud primećuje da su crtež na kome je prikazano rušenje kula uz legendu «mi smo o tome sanjali, a Hamas je to i učinio», kojim se aludira na reklamni slogan jedne velike robne marke, domaći sudovi smatrali apologijom terorizma. Prema organima vlasti, čak i ako nije proizvelo nikakav učinak, to sporno objavljivanje ističe efikasnost terorističkog čina idealizujući napade od 11. septembra. Tako je Apelacioni sud procenio da «praveći neposredno aluziju na masovni napad čiji je Menhetn bio poprište, pripisujući te događaje jednoj poznatoj terorističkoj organizaciji, i idealizujući taj mrski projekat korišćenjem glagola sanjati, valorizujući na taj način nedvosmisleno jedan čin smrti, autor opravdava pribegavanje terorizmu slažući se, korišćenjem prvog lica množine (« nous ») s takvim destruktivnim sredstvom, predstavljenim kao ostvarenje jednog sna i ohrabrujući najzad, posredno, potencijalnog čitaoca da pozitivno oceni uspeh jednog kriminalnog čina». Podnosilac predstavke zamera Apelacionom sudu što je porekao njegovu stvarnu nameru koja pripada sferi političkog i aktivističkog izražavanja, da istakne svoj antiamerikanizam preko jedne

satirične slike i da ilustruje opadanje američkog imperijalizma. Po njemu, sastavni elementi apologije terorizma nisu bili prisutni u konkretnom slučaju da bi se opravdalo ograničenje slobode izražavanja.

43. Sud se ne slaže s analizom podnosioca predstavke. On naprotiv smatra da je kriterijum na osnovu kojeg je Apelacioni sud u Pou presudio o apologetskom karakteru poruke koju je poslao podnosilac predstavke spojiv sa članom 10 Konvencije. Uistinu, slika četiri visoke zgrade koje se ruše u oblaku prašine može sama po sebi da posvedoči o nameri autora. Ali ako se pogleda crtež u celini s tekstom koji ide uz njega, to delo ne kritikuje američki imperijalizam, već podržava i glorifikuje njegovo rušenje nasilnim sredstvima. U tom pogledu Sud zasniva svoj stav na legendi koja prati crtež i zaključuje da podnosilac predstavke izražava podršku i moralnu solidarnost sa onima za koje on pretpostavlja da su počinili napad 11. septembra 2001. Sudeći po rečima koje je koristio, podnosilac predstavke povoljno sudi o nasilju izvršenom prema hiljadama civila i povređuje dostojanstvo žrtava. Sud odobrava stav Apelacionog suda po kome «namere podnosioca predstavke nisu bile poznate tokom gonjenja » ; one su uostalom izražene tek naknadno, i s obzirom na kontekst, nisu mogle poništiti pozitivnu ocenu jednog kriminalnog čina. Sud u tom smislu ističe da ta provokacija ne mora nužno da ishodi nekim efektom da bi predstavljala kršenje zakona (videti gornji stav 14; videti takođe stav 19, a posebno član 8 Konvencije u vezi s prevencijom terorizma).

44. Naravno, ta provokacija spada u satiru za koju je Sud rekao daje reč o «jednom obliku umetničkog izraza i komentarisanja društva [koji] osobenostima koje su mu svojstvene kao što su preterivanje i iskrivljavanje stvarnosti, (...) prirodno teži da provocira i izaziva uznemirenost (već navođeni slučaj *Vereinigung Bildender Künstler*, § 33). Sud dodaje i da svako zadiranje u pravo umetnika da koristi takav način izražavanja mora da bude razmotreno s posebnom pažnjom (*ibidem*). Ipak, istina je i da stvaralac, čije delo spada u političko ili aktivističko izražavanje, nije zaštićen od svih mogućnosti ograničavanja u smislu stava 2 člana 10 Konvencije: ko god se poziva na slobodu izražavanja preuzima, prema slovu tog stava, i «dužnosti i odgovornosti».

45. U tom pogledu, iako domaći sudovi nisu bili uzeli u obzir nameru podnosioca predstavke, oni su zato, u skladu sa članom 10, razmatrali da li kontekst ovog slučaja i interes javnosti opravdavaju eventualno pribegavanje određenoj meri provokacije ili preterivanja. Mora se konstatovati u tom pogledu da je ta karikatura dobila poseban značaj u konkretnim okolnostima, a koje podnosilac predstavke nije mogao ne poznavati. Na sam dan napada, odnosno 11. septembra 2001, on je predao svoj crtež da bi ovaj bio objavljen 13. septembra, dok je ceo svet još bio u šoku od te vesti, a da on nije preduzeo nikakvu meru predostrožnosti u pogledu jezika. Ta vremenska dimenzija, prema shvatanju Suda, morala je biti shvaćena kao element njegove povećane odgovornosti u njegovom izveštaju – čak podršci – o jednom tragičnom događaju, bilo da ga je posmatrao sa svog umetničkog ili novinarskog stanovišta. Šta više, ne sme se gubiti iz vida ni učinak takve poruke u jednom politički osetljivom regionu; nezavisno od njene ograničenosti zbog činjenice da je objavljena u jednom nedeljniku, Sud ipak konstatuje da je to objavljivanje izazvalo određene reakcije (gornji stav 10), koje bi mogle podstaći na nasilje i koje ukazuju na mogući uticaj na javni poredak u regionu.

46. Sud stoga dolazi do zaključka da izrečena «sankcija» protiv podnosioca predstavke počiva na «relevantnim i dovoljnim» motivima.

47. Sud primećuje da je podnosilac predstavke osuđen na plaćanje jedne umerene novčane kazne. A priroda i težina izrečenih kazni takođe su elementi koji se moraju uzeti u obzir pri odmeravanju proporcionalnosti intervencije.

U tim okolnostima, a imajući u vidu posebno kontekst u kome je sporna karikatura objavljena, Sud smatra da mera preduzeta prema podnosiocu predstavke nije bila u nesrazmeri s postizanjem legitimnog cilja.

48. U zaključku, domaći sudija je mogao s razlogom smatrati intervenciju u vršenje prava na slobodu izražavanja podnosioca predstavke kao nužnu u demokratskom društvu u smislu člana 10 Konvencije. Stoga nije bilo kršenja te odredbe.

II. O NAVODNOM KRŠENJU ČLANA 6 § 1 KONVENCIJE

49. Podnosilac predstavke tvrdi da mu nije bilo obezbeđeno pravično suđenje, utoliko što mu nisu bili dostavljeni ni onaj deo obrazloženja izveštaja člana veća-izvestioca koji nema poverljiv karakter, ni pravni argumenti pravobranioca kojima je ovaj potkrepio svoje zaključke, i što nije bio pozvan na raspravu pred Kasacionim sudom. On se poziva na član 6 § 1 Konvencije čije relevantne odredbe glase:

« Svako, (...), ima pravo na pravičnu i javnu raspravu (...) pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, (...) koji će odlučiti (...) o osnovanosti krivičnih optužbi protiv njega».

A. O optužbama za nedostavljanje izveštaja člana veća-izvestioca i datuma rasprave

1. O prihvatljivosti

50. Sud konstatuje da te optužbe nisu na očigledan način neosnovane u smislu člana 35 § 3 Konvencije. Sud osim toga ističe i da se na njih ne može primeniti ni jedan drugi razlog za neprihvatanje. Stoga se proglašavaju prihvatljivim.

2. O suštini

51. Vlada ističe da je Kasacioni sud uspostavio, od 1.februara 2003, neke nove oblike rada za predmete u kojima nije obavezno prisustvo stranaka. Ona tvrdi i da, od tog datuma, stranke suprotstavljene žalbom pred Kasacionim sudom koje pred Većem ne zastupa advokat, u načelu imaju pristup informacijama iz postupka koji im omogućava jednak položaj sa strankama koje su zastupane i s pravobraniocem. Naime, stranke dobijaju, čim se oformi žalbeni predmet, jednu belešku o tom pravnom leku kojom se informišu da mogu, na sopstveni zahtev, da dobiju od prijemne službe Kasacionog suda sva obaveštenja o odvijanju postupka. U toj belešci su navodno ukratko navedene različite etape postupka, uz naznaku da stranke mogu, na sopstveni zahtev, da se slobodno upoznaju s izveštajem člana saveta-izvestioca i da se obaveste o datumu rasprave.

52. Podnosilac predstavke osporava da je primio bilo kakvu belešku nakon prijema njegove žalbe od strane Kasacionog suda, žalbe koja je formirana 26. septembra 2002. On priznaje da je primio smisao zaključaka pravobranioca kojima se nagoveštava odbacivanje njegove žalbe, ali osporava da je dobio obaveštenje o mogućnosti uvida u izveštaj člana saveta-izvestioca tako što bi se obratio sekretarijatu Kasacionog suda. Osim toga on tvrdi i nikakva informacija o datumu rasprave nije bila sadržana u pošiljci sekretarijata Kasacionog suda, koja informacija bi mu bila omogućila da odgovori, na raspravi, pismenog podneska.

53. Sud podseća da nedostavljanje podnosiocu predstavke ili njegovom pravnom savetniku prvog dela izveštaja člana veća-izvestioca, iako je taj dokument bio dostavljen pravobraniocu, nije u skladu sa zahtevima pravičnog suđenja (videti *Bertin protiv Francuske*, br. 55917/00, § 26, 24 maj 2006 ; *Ledru protiv Francuske*, br. 38615/02, § 15, 6. decembar 2007). U konkretnom slučaju Sud konstatuje da podnosilac predstavke nije bio informisan pismom sekretarijata Kasacionog suda o datumu podnošenja izveštaja člana veća-izvestioca

niti o mogućnosti da se s izveštajem upozna. Stoga Sud ne vidi razlog da dođe do nekog drugačijeg zaključka o toj tački.

54. Sud stoga zaključuje da je prekršen član 6 § 1 Konvencije u vezi s tom optužbom.

55. Što se tiče neinformisanja podnosioca predstavke o datumu rasprave, Sud je smatrao, s obzirom na svoj gornji zaključak (stavovi 55-56), a u skladu s svojom stalnom sudskom praksom, da nije potrebno o toj optužbi raspravljati odvojeno od optužbe za nedostavljanje podnosiocu poredstavke izveštaja člana veća-izvestilac (*mutatis mutandis*, navedeni slučaj *Bertin*§ 29, i navedeni slučaj *Ledru*, § 23).

B. O optužbi za nedostavljanje pravnih razloga zaključaka pravobranioca

56. Sud podseća da je odgovoreno na zahteve iz člana 6 § 1 Konvencije kad se podnosiocu predstavke uputi pismo pre rasprave u kome su mu naznačeni smisao zaključaka pravobranioca i mogućnost da na njih odgovori pismenim putem (*Marion protiv Francuske*, br. 30408/02, § 15, 20. decembar 2005). Budući da je podnosiocu predstavke saopšten smisao zaključaka pravobranioca dopisom od 21. februara 2003, na koji je mogao da odgovori, Sud smatra da je podnosilac imao pravično razmatranje svog predmeta pred Kasacionim sudom. Stoga se ova optužba mora odbaciti zbog očigledne neosnovanosti u smislu člana 35 §§ 3 i 4 Konvencije.

III. O OSTALIM OPTUŽBAMA

57. Podnosilac predstavke tvrdi da je bio predmet diskriminacije zbog svoje pripadnosti baskijskoj manjini. On tvrdi da je u vreme spornog događaja u jednoj emisiji nacionalne televizije napravljena aluzija na istu reklamu sličnim izrazima i da lokalne vlasti nisu preduzele gonjenje. On se poziva na član 14 Konvencije:

«Uživanje prava i sloboda predviđenih u ovoj Konvenciji obezbeđuje se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, veroispovest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno poreklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status.»

58. Što se tiče te optužbe, imajući u vidu ukupne elemente kojima raspolaže, a u meri svoje nadležnosti za razmatranje izrečenih tvrđenja, Sud nije uočio nikakvu pojavu povrede prava i sloboda garantovanih tom odredbom. Sud stoga smatra da je ta optužba očigledno neosnovana u smislu člana 35 § 3 i da mora biti odbačena primenom člana 35 § 4 Konvencije.

IV. O PRIMENI ČLANA 41 KONVENCIJHE

59. U smislu člana 41 Konvencije,

«Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj stranci»

A. Šteta

60. Podnosila predstavke zahteva 50 000 EUR na ime nematerijalne štete pretrpljene zato što su ga domaći organi proglasili za teroristu. Takođe je zahtevao i 1.720 EUR odštete za novčanu kaznu koju mu je izrekao Apelacioni sud i za troškove postupka.

61. Vlada smatra da je utvrđivanjem kršenja Konvencije obezbeđeno pravično zadovoljenje.

62. Što se tiče nematerijalne štete, Sud smatra da je ona u dovoljnoj meri nadoknađena utvrđivanjem kršenja člana 6 § 1 Konvencije čije je postojanje Sud utvrdio

B. Troškovi i izdaci

63. Podnosilac predstavke zahteva iznos od 3.608,13 EUR na ime troškova koje je imao zbog postupka pred Sudom. U tu svrhu prilaže i fakturu.

64. Vlada smatra da bi se iznos od 2.500 EUR mogao odobriti, ali ističe da iako je priložena faktura advokata, dokaz o njenom plaćanju nije.

65. Prema sudskoj praksi Suda, podnosilac predstavke može dobiti naknadu svojih troškova i izdataka samo ako se utvrdi da su oni zaista plaćeni, da su bili neophodni i da je njihov iznos razuman. U konkretnom slučaju, s obzirom da je utvrdio kršenje Konvencije, s obzirom na elemente s kojima raspolaže i na gore pomenute kriterijume, Sud smatra razumnim iznos od 1 000 za troškove postupka pred Sudom i taj iznos dodeljuje pod nosioce predstavke.

C. Zatezne kamate

66. Sud smatra primerenim da kao stopu zateznih kamata preuzme eskontnu stopu Evropske centralne banke uvećanu za tri procentna poena.

IZ TIH RAZLOGA, SUD JEDNOGLASNO,

1. *Proglašava* predstavku prihvatljivom u vezi s optužbama koje se odnose na kršenje člana 10 i člana 6 Konvencije zbog nedostavljanja podnosiocu predstavke izveštaja člana veća-izvestioca i datuma rasprave, a neprihvatljivom za ostatak;
2. *Izriče* da nije bilo kršenja člana 10 Konvencije;
3. *Izriče* da je bilo kršenja člana 6 § 1 Konvencije u vezi s optužbama za nedostavljanje podnosiocu predstavke izveštaja člana veća-izvestioca i da nema potrebe odvojeno razmatrati optužbu za odsustvo informacije o datumu rasprave;
4. *Izriče* da utvrđivanje kršenja Konvencije samo po sebi predstavlja dovoljno pravično zadovoljenje štete koju je pretrpeo podnosilac predstavke;
5. *Izriče*
 - a) da tužena država mora da isplati podnosiocu predstavke, u roku od tri meseca od datuma kad presuda postane konačna u skladu sa članom 44 § 2 Konvencije, iznos od 1 000 EUR (hiljadu evra), plus svaki iznos koji bi podnosilac predstavke mogao dugovati na ime poreza, kao naknadu troškova i izdataka;
 - b) da će od trenutka isteka tog roka pa do isplate, taj iznos biti uvećan za običnu kamatu po stopi jednakoј eskontnoj stopi Evropske centralne banke važećoj u tom periodu, uvećanoј za tri procentna poena;
6. *Odbacuje* zahtev za pravično zadovoljenje za ostatak.

Sačinjeno na francuskom, a zatim saopšteno u pismenom obliku 2. oktobra 2008, u skladu s pravilom 77 §§ 2 i 3 Pravilnika Suda.

Claudia Westerdiek
Sekretarica Odeljenja

Peer Lorenzen
Predsednik

© Savet Evrope/Evropski sud za ljudska prava, 2012.

Zvanični jezici Evropskog suda za ljudska prava su engleski i francuski. Ovaj prevod je nastao uz podršku Fiducijarnog fonda za ljudska prava Saveta Evrope (www.coe.int/humanrightstrustfund). Tekst prevoda ne obavezuje Sud, niti Sud snosi bilo kakvu odgovornost za njegov kvalitet. Prevod može biti preuzet iz baze podataka predmeta Evropskog suda za ljudska prava HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) ili iz kakve druge baze podataka sa kojom je Sud podelio ovaj prevod. Tekst može biti preštampan u nekomercijalne svrhe pod uslovom da se tačno naznači puni naziv predmeta, uz gore navedeno obaveštenje o autorskom pravu i uz pozivanje na Fiducijarni fond za ljudska prava Saveta Evrope. Ako nameravate da bilo koji deo ovog prevoda iskoristite u komercijalne svrhe, molimo vas da se prethodno obratite na adresu publishing@echr.coe.int.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact publishing@echr.coe.int.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe (www.coe.int/humanrightstrustfund). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : publishing@echr.coe.int.